

УДК 008:82:271.4(477.83/.86)"192/194"

Фарина Оксана Вікторівна
аспірант Київського національного
університету культури і мистецтв

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ СВЯЩЕНИКІВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ (20-ті – перша половина 40-х років ХХ ст.)

Метою дослідження є культурологічний аналіз художніх творів греко-католицького духовенства Східної Галичини у 20-х – першій пол. 40-х років ХХ ст. **Методологія** дослідження базується на застосуванні методів аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, а також ідейно-змістового, герменевтичного, історичного і культурологічного підходів. **Наукова новизна** В українській культурології вперше проаналізовано письменницькі здобутки греко-католицького духовенства Східної Галичини у 20-х – першій пол. 40-х років ХХ ст., розкрито цінність і місце художніх творів у культуротворчому просторі українців. Стаття є спробою відродити забуті (зазнали дискримінації загарбницьким політичним режимом) імена священників та продукти їхньої літературної праці. **Висновки.** Характерною ознакою творчого доробку греко-католицького духовенства є національний літературний контекст, який проявлявся у художній інтерпретації історичного минулого України, біблійних текстів, життєвих подій галицького населення. Свої твори священники друкували на сторінках тогочасної галицької преси: "Дзвони", "Діло", "Мета", "Нова Зоря" та ін., видавали самостійними збірниками (часто за власні кошти). Письменницька діяльність духівників позитивно сприймалась українським населенням і водночас негативно – існуючою владою через втримування національних ідей в умовах бездержавності української нації.

Ключові слова: література, письменницька діяльність, культурологічний аналіз, греко-католицьке духовенство, Східна Галичина.

Фарина Оксана Вікторівна, аспірант Київського національного університету культури і мистецтв

Культурологический анализ литературного наследия греко-католических священников Восточной Галиции (20-е – первая половина 40-х годов ХХ в.)

Целью исследования является культурологический анализ художественных произведений греко-католического духовенства Восточной Галиции в 20-е – I пол. 40-х гг. ХХ в. **Методология** исследования базируется на применении методов анализа, синтеза, сравнения, обобщения, а также идейно-содержательного, герменевтического, исторического и культурологического подходов. **Научная новизна** исследования заключается в том, что в украинской культурологии впервые проанализированы писательские достижения греко-католического духовенства Восточной Галиции в 20-е – I пол. 40-х гг. ХХ в., раскрыты ценность и место художественных произведений в культуротворческом пространстве украинцев. Стаття является попыткой возродить забытые (подверглись дискриминации захватническим политическим режимом) имена священников и продукты их литературного труда. **Выводы.** Характерным признаком творчества греко-католического духовенства является национальный литературный контекст, который проявлялся в художественной интерпретации исторического прошлого Украины, библейных текстов, жизненных событий галицкого населения. Свои произведения священники печатали на страницах тогдашней галицкой прессы: "Дзвони", "Дило", "Мета", "Нова Зоря" и др., издавали самостоятельными сборниками (часто за собственные средства). Выяснено, что писательская деятельность духовников положительно воспринималась украинским населением и одновременно – негативно существующей властью из-за ношения национальных идей в условиях отсутствия украинской нации.

Ключевые слова: литература, писательская деятельность, культурологический анализ, греко-католическое духовенство, Восточная Галиция.

Faryna Oksana, PhD student of Kyiv National University Of Culture And Arts

The culturological analysis of the literary heritage of the Greek Catholic priests of Eastern Galicia (in the 20th of century, between 20's and the first half of the 40's).

The purpose of the article is the cultural analysis of the art works of the Greek-Catholic clergy of Eastern Galicia in the 20th of century, between 20's and the first half of the 40's. The **methodology** of the research consists in using methods of analysis, synthesis, comparison, generalization, as well as ideological substantial, hermeneutic, historical and cultural approaches. The **scientific novelty** of the study based in the fact that in Ukrainian cultural studies the writer's achievements of the Greek-Catholic clergy of Eastern Galicia in the 20th of century between 20's and the first half of the 40's were analyzed for the first time. Also, the study shows the value and place of art works in the cultural and creative space of Ukrainians. The article is an attempt to revive the forgotten (discriminated against by an invasive political regime) the names of the priests and the products of their literary achievement. **Conclusion.** It has been established that the characteristic feature of the creative work of the Greek Catholic clergy is in the national literary context, which manifested itself in the artistic interpretation of the historical past of Ukraine, biblical texts, and the life events of the Galician population. The priests published their works on the pages of the Galician press of that time:

"Dzvony", "Dilo", "Meta", "Nova Zorya", etc. Also, the works were issued by independent collections (often at own expense of the clergy). It was found out, that the writers' activities of the clergy were positively perceived by the Ukrainian people. Also, at the same time the writers' activities of the clergy were negatively perceived by the authorities through the Ukrainian national ideas in the conditions of the statelessness of the Ukrainian Nation.

Key words: literature, writer's activity, culturological analysis, Greek Catholic clergy, Eastern Galicia.

Актуальність теми дослідження. У 20-і – I пол. 40 рр. ХХ ст. одним з головних напрямів багатогранної діяльності греко-католицького духовенства була письменницька праця, яка відіграла провідну роль у формуванні естетичних поглядів українців, осмисленні християнських цінностей й національно-культурному відродженні краю загалом. Перебуваючи у центрі життя галицького населення, священники бачили нагальну потребу в літературі як засобу підвищення духовного рівня народу і приклали максимум зусиль для поширення якісних художніх творів. Враховуючи той факт, що на сучасному етапі письменницькі надбання діячів Української Греко-Католицької Церкви не є відомими широкому загалу, але колись їх активно читали, вивчали напам'ять, за ними ставили театральні постановки, вбачається актуальним ґрунтовне дослідження літературних праць священників.

Стан наукової розробки проблеми. Дисертаційне дослідження Л. Гром'як [4], присвячене особливостям християнської поезії в Західній Україні 20–40-х років ХХ століття, аналізує віршовані збірки оо. В. Мельника (Лімниченка) і С. Семчука. Духовні виміри есеїстики о. В. Мельника вивчала І. Дмитрів [6]. Творчий доробок о. Г. Костельника опрацьовували Л. Вежель [2], Я. Петрук [14], о. Ю. Кміта – І. Паламар [13]. Окреслені наукові роботи не відображають повністю письменницьку діяльність діячів УГКЦ означеного періоду. Поза увагою дослідників залишаються інші маловідомі літературні надбання греко-католицьких священників.

Метою статті є культурологічний аналіз художніх творів греко-католицького духовенства Східної Галичини у 20 – I пол. 40-х ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. Безперечно, видатною особистістю як у релігійному, так і в літературному просторі Східної Галичини означеного періоду є постать о. Г. Костельника, автора численної кількості теологічно-філософських праць, поетичних збірок, оповідань, драматичних творів. Особисте горе священника з приводу смерті малолітньої доньки Ярослави вплітається у зібрання поезій "Помершій донечці" (1921), виданій у м. Львів, і складається з 25 віршів та епілогу, що є роздумом-розпачем батька над недолею втраченої дитини:

"Дитино! як нам се переболіти?
Не може серце сього зрозуміти,
Що між живими вже тебе немає,
Й не буде, поки сонце з неба сяє..." [9, 1].

Наступною книжкою о. Г. Костельника вийшла у м. Львів поетична проза "Пісня Богові" (1922), праця над якою тривала понад 10 років і, на думку самого автора, стала вершиною його творчості. Розгорнуту рецензію на твір подав о. Й. Скрутень, ЧСВВ, який зазначив: "Сам предмет твору вимагав довголітньої праці... Який це предмет? Вершини й глибини буття; вершини й глибини людської душі; найглибші думки й найглибші почуття, які тільки чоловікові доступні" [20, 193]. У "Пісні Богові" о. Г. Костельник виклав концепцію буття та призначення людини у світі, порушуючи важливі питання антропології, гносеології, онтології. Відповідно до поставленої ідеї, Бог – великий смисл буття, творець усього сущого, який створив світ і наповнив його смислом, бо "...коли немає Бога, то немає ніякого зміслу в природі" [8, 91]. Людина – творіння Бога, намагається досягнути смисл буття і тим самим відрізняється від інших земних створінь. Твір написаний високим стилем, у певних обставинах – віршем, із залученням широкого набору літературних художніх засобів.

До творчої спадщини о. Г. Костельника належать також вірші "Галицькій вербі" (1931), "Воєнний сирота" (1931), "Осліплений соловій" (1932), "О коньчині" (1934), літературні притчі "Казка про світ" (1931), "Роса і сонце" (1931–1932), "Іскри" (1932–1933), "Радіо" (1936), "Авто" (1937), оповідання "Кредля й Кредліха" (1931), "Цар над соняшниками" (1934), опубліковані у журналі "Дзвони". Письменницькі надбання духівника схвально сприймалися галичанами і негативно – існуючою владою, яка вбачала у творах антипольські настрої.

Краса українських Карпат надихнула на літературну працю молодого о. М. Угорчака, який почав друкуватись з 1931 р. (під псевдонімом Погідний). Саме в с. Космач (Івано-Франківщина) священник написав одну з найкращих своїх казок – "Чарівні скарби". 1932 р. у видавництві м. Львова "Світ дитини" виходить перша книжка "Казка про гордого боярина Марка Путячича". Згодом душпастир друкує "Нечисті скарби" (1933), "Байки для дітей", "На провесні" (1936), "Гетьманська булава" (1937, чотири перевидання).

Пресвітер здебільшого писав для дитячої аудиторії, звертаючись до жанру казки, оповідання, легенди, билини. Твори характеризуються численними згадками про воєнні події минулого України, використанням андронімів, топонімів, діалектизмів, назв давніх божеств, які відроджували культурно-історичну пам'ять народу.

У філософсько-психологічні казки "Нечисті скарби" зображено бідного гуцула Юрка – багатодітного голови сімейства, який раптово заволодіває скарбами Довбуша, не підозрюючи майбутніх негативних наслідків. Щоночі до героя приходять нечиста сила, яка вимагає повернути те, що йому так легко дісталось, та пожадливість перемагає. Нечистий тяжко карає Юрка: вбиває двох синів, дружину, селяни тримаються осторонь його. На допомогу приходять донька Ксенька, яка здійснивши певний ритуал, усуває зло. Казка закінчується тим, що Юрко роздає скарби бідним, ставить церкву, відбудовує знищену хату. І найголовніше – персонаж вчить, що "найбільшим скарбом людини є здоровля і чиста совість та охота до праці", а щастя не лежить в багатстві [16, 36]. Із ідейного погляду твір закладає основи моральних чеснот молодшого покоління, загартовує дитячу психіку та формує їхній світогляд.

Історична казка "Гетьманська булава" розповідає про козака Нетягу, що повернувся на рідну Січ, та не побачив живими побратимів-запорожців. На Мертвецький Великдень Військо Запорозьке воскресає, герой дізнається про важкий період, який переживає Української держава. На Загальних зборах Нетяга обіцяє відвоювати гетьманську булаву та козацькі клейноди у ворогів і вирушає у дорогу. Долаючи фантастичні перешкоди, козак стає гетьманом України "від Дону до Дунаю на славу всього козацького люду" [15, 23]. Відважний персонаж встановлює правду – ідеал людської доблесті, показує найкращі особисті й військові чесноти, які виховують у дітей патріотичні і вольові риси, викликають інтерес до свого фізичного і духовного розвитку.

Великим успіхом серед галицького населення користувались твори греко-католицького священика Ю. Кміта (псевдонім – Задуманий), який був членом НТШ, співпрацював з В. Гнатюком, М. Грушевським, І. Франком. Особливістю літературних творів о. Ю. Кміта є те, що вони мають безфабульну конструкцію текстів, органічно зливаються з приказками, прислів'ями, народною мудрістю, зберігають мову бойківського діалекту, зокрема розмови героїв подано у первісному вигляді, що, буває, шкодить їхньому розумінню, проте водночас є цінним матеріалом для вивчення українськими науковцями.

1922 р. у м. Львів надрукована збірка о. Ю. Кміта "Тремтіння душі", до якої ввійшло 38 новел [7]. Кожна оповідь – це глибоке переживання автора, невеликий за обсягом твір з потужним ідейно-смісловим навантаженням думок, спогадів, вражень, почуттів. У творі "Поранок" священник відтворив косарів за буденною роботою, які обговорюючи сільські новини, порушують важливі побутові, соціальні та філософічні питання, намагаючись дати їм відповідь відповідно до власного світосприйняття. Низка філософських роздумів про плинність людського існування зображено у новелі "Суд бузьків". Відліт птахів у теплі краї нагадує письменнику про минулі молоді роки, втрачені можливості і циклічність життя. Селяни одночасно жаліють лелек, що їх чекає тяжка дорога і не всі залишаться живими, й заздять їм, бо "ввидят сьвіта долов і вирхами, а чоловік ги ланцом прикований, мече собов, як риба в сіти" [7, 42]. Сумна атмосфера навіює розповідь про суд бузьків. Горе сталося в подружжя птахів, коли бузьчиха висиділа курча чи каченя з підкладеного хлопчиком яйця. Розсерджені птахи підлітали до "горе-матері" і клювали дзьобами поки не вбили її разом з дітьми. Першим розпочав дійство чоловік. Історія пробуджує розчулення і сльози у слухачів: "немов би вишукували у скритках давні прогріхи, немов би бажали спокутувати ся та направити заподіяну кривду" [7, 44]. Автор показав на прикладі лелек як неодноразово у щоденних обставинах суспільство готове завчасно виносити вирок, проявляти жорстокість, чинити самосуд, назавжди руйнуючи чуже життя.

Тема трагічного кохання опрацьована о. Ю. Кмітом у творах "Дебри", "Жарти життя", "За пізно". Станова нерівність, нерішучість молодих людей, тогочасні суспільні погляди на шлюб, повороти долі стають причинами розлуки персонажів і їхнього нещастя. Новела "Дебри" розповідає про дівчину, яка після скасування заручин своїм нареченим вирішує присвятити життя вчителю. На канікулах Ярослава їде на санаторне лікування, зустрічає молодого лікаря і між героями зароджуються почуття. Після закінчення вакацій Іван сповіщає коханій вразливу звістку – він одружений; герої розлучаються назавжди. Через декілька років дівчина виходить заміж за місцевого поштаря, однак "недовго світило сонце в хату Ярослави" [7, 139]: чоловік помирає, а після нього – і сама героїня. "Жарти життя" призводять до смерті судового службовця Сидора – героя однойменного твору. Після вимушеного весілля на доньці заможного урядовця він дізнається про листи від колишньої коханої Зоні, які тесть приховав. Герої покохали один одного ще в підлітковому віці, проте батьки прагнули для дівчини кращого майбутнього і хотіли видати заміж за багатого парубка. Відважна Зоня категорично відмовила князю, однак через життєві непорозуміння шляхи молодих людей розходяться. Тяж-

ка хвороба дівчини спонукає батьків дати дозвіл на шлюб "з ким захоче її серце" [7, 127]. Зоня пише безліч листів Сидору, та відповідь не отримує. Дізнавшись правду про вчинок новоявленого тестя, герой переживає душевні муки і через 3 роки помирає. Новаела "За пізно" зображує вчительку-сироту монастиря Меланію, яка маючи щирі почуття до Олекси – обер-лейтенанта піхоти, вирішує "залишити безвиглядне, безуспішне кохання, бо недостача грошей не дає їм змоги побратися" [7, 117–118]. За порадою ігумені монастиря дівчина одружується з Романом – судовим ад'юнктом, проте гармонійні сімейні стосунки у пари не складаються. Нічого не підозрюючи про заміжжя Меланії, Олекса через 2 роки сповіщає її радісну новину – хлопець починає займатись нафтовою торгівлею і залишає військову справу, перешкод для одруження не має. Героїня усвідомлює трагізм свого вчинку, але час не повернути назад, а як жити далі не знає. У зазначених історіях письменник показав персонажів із середовища місцевої інтелігенції, детально розкрив стосунки батьків і дітей, уподобання героїв, установлені стереотипи соціуму, які впливають на вибір людини.

Писати ще під час навчання у гімназії почав о. В. Мельник (псевдонім – Лімниченко), активний член літературного угруповання "Логос". Творча діяльність священика розпочинається невеликими віршами і нарисами. 1921 р. опублікована у м. Львів збірка поезій релігійно-національної проблематики "Хуртовина". Книжка містить 34 вірші: заспів "Мій скорботний спів рвонувся із грудей" і три цикли "На дворі хуртовина заводить", "Сумні акорди", "У зазраві життя", виділені як окремі розділи [12]. Про характер творів збірки свідчить обкладинка – тризуб у віночку з квіток лілії і дубового дерева. Із віршів постає загальний образ часу як хуртовини – явищ, що відбуваються не в природі, а в тогочасному суспільстві. Крізь призму поезії автор розкриває тему поразки визвольних змагань, закликає до продовження боротьби, передає власний душевний стан.

Зовсім іншою за тематичним спрямуванням написана збірка "Клонюсь" о. В. Мельника з похвалою дружині, що вийшла 1926 р. у м. Львів, у якій священик відтворив у поетичній формі головні церковно-християнські питання, як-от: Таїнства Євхаристії, Покаяння, Священства, Подружжя і роздумів автора проникнутих релігійним світоглядом [11]. Книжка презентувала 27 віршів, ідейною основою якої, на погляд літературознавця Л. Гром'як, становить твір "Клонюсь" однойменної збірки, що є маніфестом активного логосівця [4, 71]. Зазначену думку письменник підтверджує своєю покірною перед абстрактними явищами ("сузір'ями", "просторами", "тінями ідейників-борців", "пустирною тишиною"), проте гордо заявляє:

"Землі ж, скривавлений, неситій,

Не поклонюсь, не покорюсь!!!" [11, 5].

Наступна поетична книжка о. В. Мельника називалась "Дзвонять дзвони", яка видана 1933 р. у м. Львів; ввійшло 26 віршів. Виділено 3 розділи: "Дзвонять дзвони", "Мій шлях", "Моя пісня" [10]. Збірка починається і завершується постаттю Матері Божої – уособлення єдності небесного і земного, яку ліричний герой зустрічає у сні, молитві і часто персоніфікується з образами реальних людей. Особа Пречистої Діви слугувала для "логосівців" ідеальним орієнтиром у духовному розвитку і взірцем у вихованні молодих людей, об'єднаних у Марійські Товариства [6, 94]. Текст наскрізь пронизаний християнськими ідеями, що проявляється у спогадах про дитинство, подіях минулого України, життєвих враженнях, взаєминах особи з соціумом. Проблемно-тематичний аналіз поезій духівника показує постійну нерозривність національних інтересів з релігійним підґрунтям.

Національно-патріотичним пафос у поєднанні з християнською символікою відтворюють ранні поетичні книжки члена "Логосу" о. С. Семчука: "Метеори" (1924), "Воскресення. Пісні зриву" (1927), "Фанфари" (1931). Наскрізною темою, що об'єднує окреслені збірки є роздуми над долею Батьківщини, її культури і церкви, викликані поразкою національно-визвольних змагань. Перша збірка поета-богослова пронизана трагізмом, що розкривається у образах-символах смерті, страждання, боротьби циклу віршів під назвою "Вінок терневий". Зміст другого розділу "В мойому храмі" змальовує духовний світ ліричного героя – "храму душі", відчутно оптимістичні настрої [18]. Разом з тим о. С. Семчук закликає не втрачати віри у складних обставинах, приймати Господню волю. Літературознавець Б. Романенчук вважає, що "Метеори" задекларували увесь сенс творчості священика саме у необхідності виконання кожним українцем суспільного обов'язку, продемонстрували, що він чи не найбільш активний поет поклику до боротьби за державність" [17, 242]. Відтак майже всі книги віршів душпастиря у Польській державі були сконфісковані.

Біблійні оповідання о. С. Семчука "Пророки" (1927) зображують 3 події з Старого Завіту – "Обадія", "Йона", "Амос". Автор присвятив книгу "Його Ексселенції Преосвященному Владиці Станіславівському Др. Григорію Хомишинови в доказ вдячності і синівської любові" [19, 3]. Головні герої творів відносяться до категорії "малих" пророків Біблії. У доступній для читача формі автор подав проповіді обраних Богом людей, зміст яких полягав у повчанні народу слідувати за Божими заповідями,

прагнути до морального удосконалення, не наслідувати ідолопоклонство. У своєму пророцтві Обадія передбачає загибель ідумейців за переслідування юдейського народу. Біблійний персонаж нагадує загарбникам, що за будь-яке насильство Господь карає. Оповідання про пророка Йона показує як герой не послухався наказу Бога піти з проповіддю до ворогів ізраїльського народу і був покараний, опісля розкався і здійснив волю Всевишнього. Священик підкреслив, що зображена історія є прикладом щирої покаяння і прообразом відновлення. Пастуха Амоса Господь послав до ізраїльтян пригрозити Божим гнівом за гріхи жадібності, розпусти, несправедливості, почитання різних ідолів. За свої проповіді цар саджає пророка до в'язниці в полон до царського замку, де Амос записував свої видіння, а через 6 місяців його було страчено.

Літературну діяльність члена товариства "Просвіта", активного учасника культурно-освітнього життя с. Терпилівці (Підволочиччина) о. В. Герасимовича (псевдоніми Василь Трохимович, Кирик, Шпірка) репрезентують п'єси "Мамона" (1922), "Бантукур умер" (1924), "Клопоти вїта Смоктуна" (1934), "На колесі щастя" (1936), оповідання "Візитація" (1924), в яких священик показав життя і побут українських селян, висміював пияцтво, лихварство, жадобу до збагачення. Окрім цього, перекладав твори іноземних авторів, був диригентом місцевого хору і режисером драматичного театру, підтримував творчі зв'язки з В. Гнатюком, І. Франком, В. Шухевичем.

Найбільшу популярність серед населення Східної Галичини мала драма о. В. Герасимовича на 5 дій "Мамона", постановка якої не сходила з професійної та аматорської сцени до початку Другої світової війни. Автор подав інформацію, що описані події відбуваються у с. Крехів (Жовківщина) в 1862–1863 рр. У сім'ї заможних господарів Максима і Гануськи Герусів донька Оленка на виданні. Мати, змовившись з церковним дяком, підбурює батька віддати дівчину заміж за Миколу Вусів, у якого "цілих 10 моргів поля". Оленка кохає Петра Фаринника – бідного сироту, який з дитинства виховувався у сім'ї Герусів. Перша дія закінчується сватанням героїні за нелюба. Сімейні відносини молодої пари Оленки і Миколи зазнають нерозуміння, насичені конфліктами, що стає причиною їхнього нещастя. Петро раптово заволодіває грошима місцевих рабелянтів, знаючи як важливо земельне майно для старих Герусів, купує поля і "записує" на їхню доньку. Драматург показує як жадібність Гануськи призвела до страждань усіх персонажів твору. Невипадково духівник вибирає для назви своєї п'єси біблійне поняття, що вживається у негативному значенні, зміст його пояснює у монологі Максима: "щоби йно мати більше і більше... Та це ж м-а-м-о-н-а!.. А її до гробу не забереши... Через цю мамону ось який рай в нашій хаті" [3, 24].

Найдраматичніші події відбуваються у четвертій і п'ятій діях: з відчаю Оленка отруєє Миколу на Великдень і божеволіє, Петра з Максимом Герусом забирають до поліції для в'яснення обставин купівлі землі. Гануська зізнається, що винна у всій трагедії і розкаюється: "Мене беріть, мене беріть!.. Мене вішайте! То всьо мамона наробила" [3, 44]. Незважаючи на мелодраматичне закінчення п'єси, о. В. Герасимовичу вдалось створити колоритні образи селян, для яких найбільше щастя бути господарями власної землі [1, 6]. Проблематика твору "Мамона" побудована на основі життєвих конфліктів селян, свідком яких (беручи до уваги священицьку діяльність) був сам автор.

Художньо інтерпретував події Першої світової війни о. М. Дерлиця у оповіданні "Военний дідич" (1928). Белетристична оповідь зображує картину тотальної руйнації, зрадництва і жорстокості австрійських воєначальників у означений період і разом з тим – прояв небаченого патріотизму галичан, які добровільно групувались у ряди Українського січового стрілецтва, захищаючи цесаря і Україну: "...Вставайте, кайдани порвіте! Я вже січовик. Благословіть, найдорожчі, щоб волю здобути" [5, 25]. Неочікуваним поворотом і повним розчаруванням для вояків став наказ із Відня зупинити мобілізацію і розпустити батальйони тоді, коли держава перебувала у найбільшій небезпеці: "Доборолась Україна до самого краю! – повторяли собі слова Шевченка січові добровольці без ясної думки, без пуття, задивлені в сині Карпати" [5, 29–30].

Іншою проблемою, яку автор показав у творі – трагічні часи переслідування українських священиків, які поруч зі своїми душпастирськими обов'язками були носіями національної ідеї, перешкоджали несправедливості і масовому насиллю з боку австрійської влади, за що розплачувались своїм здоров'ям і життям. Зважаючи на сюжетно-тематично лінію, оповідання сприймається психологічно важко, правдиво розкриває безвихідний стан січовиків і евакуаційний хаос війни, очевидцем яких був автор.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що в українській культурології вперше проаналізовано письменницькі здобутки греко-католицького духовенства Східної Галичини у 20-і – I пол. 40-х ХХ ст., розкрито цінність і місце художніх творів у культуротворчому просторі українців. Стаття є спробою відродити забуті (зазнали дискримінації загарбницьким політичним режимом) імена священиків та продукти їхньої літературної праці.

Висновки. Представники Української Греко-Католицької Церкви Східної Галичини вдало поєднували священницьку і письменницьку діяльність, публікуючи високоякісні художні твори (оповідання, новели, п'єси, поезії), які вчили любити рідний край і церкву, розкривали взаємовідносини між людьми, відтворювали період національно-визвольних змагань українців, пояснювали певні життєві ситуації. Головними героями були біблійні та історичні персонажі, сільські мешканці та самі священники. Творча праця греко-католицького духовенства увиразнювала національний письменницький контекст, що було характерно для загальнолітературних тенденцій того часу.

Література

1. Бубній П. Служив Богові та Україні / П. Бубній, Р. Матейко // Володимир Герасимович: бібліографічний покажчик / Уклад. Л. Оленич, В. Романюк ; Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека. – Тернопіль : Лілея, 1995. – 21 с.
2. Вежель Л. Поетична спадщина Гавриїла Костельника / Л. Вежель. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=130>.
3. Герасимович В. Мамона: п'єса на 5 дій / В. Герасимович. – Львів ; Тернопіль ; Нью-Йорк : Подільська театральна бібліотека, [рик вид. невід.]. – 45 с.
4. Гром'як Л. Особливості християнської поезії в Західній Україні 20–40-х років ХХ століття: мотиви, жанри, поетика (львівська група письменників "Логос") : дис... канд. філол. наук : 10.01.01 / Л. Гром'як ; Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 1999. – 190 с.
5. Дерлиця М. Воєнний дідич: образок зі світової війни / М. Дерлиця. – Коломия, 1927. – 64 с.
6. Дмитрів І. Духовні імперативи есеїстики о. Василя Мельника (Лімниченка) // Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. О. Сухомлинського. Серія: філологічні науки (літературознавство). – 2016. – № 1 (17). – С. 91–96.
7. Кміт Ю. Тремтіння душі / Ю. Кміт. – Львів : Накладом НТШ, 1922. – 143 с.
8. Костельник Г. Пісня Богові: вічна драма чоловіка / Г. Костельник. – Львів : Добра книжка, 1922. – 205 с.
9. Костельник Г. Помершій донечці (поезії) / Г. Костельник. – Львів : Накладом автора, 1921. – 38 с.
10. Лімниченко В. Дзвонять дзвони / В. Лімниченко. – Львів : Логос, 1933. – 44 с.
11. Лімниченко В. Клонюсь / В. Лімниченко. – Львів : Логос, 1926. – 32 с.
12. Лімниченко В. Хуртовина / В. Лімниченко. – Львів : Русалка, 1921. – 54 с.
13. Паламар І. О. Юрій Кміт / І. Паламар. – Львів : Логос, 1995. – 129 с.
14. Петрук Я. Концепція смислу буття та людського призначення у творі Г. Костельника "Пісня Богові" / Я. Петрук // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. – 2003. – № 5. – С. 157–164.
15. Погідний М. Гетьманська булава / М. Погідний. – Торонто ; Канада : Об'єднання працівників літератури для дітей і молоді, 1985. – 24 с.
16. Погідний М. Нечисті скарби: гуцульська казка / М. Погідний. – Львів : Світ дитини, 1933. – 36 с.
17. Романенчук Б. Західноукраїнська література між двома світовими війнами: 1919–1941 роки / Б. Романенчук // Записки НТШ : збірник праць і матеріалів на пошану Григорія Лужницького. – Львів ; Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1996. – Т. 212. – С. 232–255.
18. Семчук С. Метеори (поезії) / С. Семчук. – Прага ; Львів : Логос, 1924. – 38 с.
19. Семчук С. Пророки: біблійні оповідання / С. Семчук. – Жовква : Вогонь, 1927. – 128 с. – Ч. 1.
20. Скрутень Й. Гавриїл Костельник. Пісня Богові / Й. Скрутень // Нива. – 1922. – № 5. – С. 192–194.

References

1. Bubnii, P., & Mateiko, R. (1995). Served God and Ukraine. Volodymyr Herasymovych: bibliographic index. L. Olenych, V. Romaniuk (Ed.). Ternopil: Lileia [in Ukrainian].
2. Vezhel, L. (n. d.). The poetic heritage of Havryil Kostelnyk. Retrieved from <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=130> [in Ukrainian].
3. Herasymovych, V. (n. d.). The mammon: the five act play. Lviv, Ternopil, Niu-York: Podilska teatralna biblioteka [in Ukrainian].
4. Hromiak, L. (1999). The features of the Christian Poetry in Western Ukraine in 20's–40's of the XX-th century: motives, genres, poetics (Lviv group of writers "Logos"). Candidate's thesis. Ternopil: Ternopilskiy derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].
5. Derlytsia, M. (1927). The military landowner: the picture of the World War. Kolomyia [in Ukrainian].
6. Dmytriv, I. (2016). The spiritual imperatives of the essays of p. Vasyl Melnyk's (Limnychenko). Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu im. O. Sukhomlynskoho. Seria: filolohichni nauky (literaturoznavstvo), 1 (17), 91–96 [in Ukrainian].
7. Kmit, Yu. (1922). The trembling of the soul. Lviv: Nakladom NTSh [in Ukrainian].
8. Kostelnyk, H. (1922). The song to God: the eternal drama of the human. Lviv: Dobra knyzhka [in Ukrainian].
9. Kostelnyk, H. (1921). To the died daughter (poetry). Lviv: Nakladom avtora [in Ukrainian].
10. Limnychenko, V. (1933). The bells are calling. Lviv: Logos [in Ukrainian].
11. Limnychenko, V. (1926). I'm bowing. Lviv: Logos [in Ukrainian].
12. Limnychenko, V. (1921). The windstorm. Lviv: Rusalka [in Ukrainian].

13. Palamar, I. (1995). P. Yurii Kmit. Lviv: Logos [in Ukrainian].
14. Petruk, Ya. (2003). The conception of the entity sense and the mankind's destination in the work "The song to God" by H. Kostelnyk. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria: filosofski nauky, 5, 157–164 [in Ukrainian].
15. Pohidnyi, M. (1985). The hetman's mace. Toronto, Kanada: Obiednannia pratsivnykiv literatury dlia ditei i molodi [in Ukrainian].
16. Pohidnyi, M. (1933). The unclean treasures: the Hutsul fairytale. Lviv: Svit dytyny [in Ukrainian].
17. Romanenchuk, B. (1996). The Western Ukrainian literature between two World Wars: 1919–1941. Zapysky NTSh : zbirnyk prats i materialiv na poshanu Hryhoriia Luzhnytskoho. Lviv, Niu-York, Paryzh, Sidnei, Toronto, 212, 232–255 [in Ukrainian].
18. Semchuk, S. (1924). The meteors (poetry). Praha, Lviv: Logos [in Ukrainian].
19. Semchuk, S. (1927). The Prophets: the biblical stories. Zhovkva: Vohon, part 1 [in Ukrainian].
20. Skruten, Y. (1922). Havryil Kostelnyk. The song to God. Nyva, 5, 192–194 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 23.01.2018 р.

УДК [008:069]:004

Фененко Андрій Олегович
аспірант Харківської державної
академії культури
it@museum.kh.ua

МУЗЕАЛІЗАЦІЙНІ ПРАКТИКИ В РАМКАХ ВІРТУАЛЬНИХ ПАРТИСИПАТИВНИХ СИСТЕМ

Мета роботи. Дослідження полягає у висвітленні розвитку партисипативних практик як складової другого етапу розвитку Всесвітньої павутини (концепція Web 2.0) в рамках процесу віртуальної музеалізації. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні культурологічного підходу з використанням методів аналізу, синтезу у історичній проекції. **Наукова новизна** роботи полягає у розгляді партисипативних практик (в рамках концепції Web 2.0) як ресурсної основи для провадження інституційної та позаінституційної музеалізаційної діяльності. **Висновки.** Доповнення інформаційних засобів Всесвітньої павутини сервісами, заснованими на партисипативних практиках, сформували новий ефективний інструментарій для провадження комплексної віртуальної музеалізації, подальший розвиток якого, спрямований на усунення ряду недоліків системи, має відбуватися в рамках нової інформаційної концепції розвитку Всесвітньої павутини.

Ключові слова: віртуальна музеалізація, музейність, цифрове надбання.

Фененко Андрей Олегович, аспирант Харьковской государственной академии культуры

Музеализационные практики в рамках виртуальных партисипативных систем

Цель работы. Исследование заключается в освещении развития партисипативных практик как составляющей второго этапа развития Всемирной паутины (концепция Web 2.0) в рамках процесса виртуальной музеализации. **Методология** исследования заключается в применении культурологического подхода с использованием методов анализа, синтеза в исторической проекции. **Научная новизна** работы заключается в рассмотрении партисипативных практик (в рамках концепции Web 2.0) как ресурсной основы для проведения институционной и внеинституционной музеализационной деятельности. **Выводы.** Дополнение информационных средств Всемирной паутины сервісами, основанными на партисипативных практиках, сформировало новый эффективный инструментарій для осуществления комплексной виртуальной музеализации, дальнейшее развитие которого, направленное на устранение ряда недостатков системы, должно происходить в рамках новой информационной концепции развития Всемирной паутины.

Ключевые слова: виртуальная музеализация, музейность, цифровое наследие.

Fenenko Andrey, Postgraduate student of Kharkiv State Academy of Culture

Musealisation practice in virtual participatory systems

Purpose of the article. The research consists of highlighting the development of participatory practices within the second phase of the development of the World Wide Web (Web 2.0 concept) as part of the process of virtual musealisation. The **methodology** of the work is based on the culturological approach with the use of analysis, synthesis and historical methods. **Scientific novelty** of the work is to consider the participative practices (Web 2.0 concept) as a resource basis for an implementation of institutional and extra-institutional museum activities. **Conclusion.** Supplementing the information resources of the World Wide Web with services based on participative practices has created a new practical tool for implementing an integrated virtual musealisation. The further development of this tools aimed at eliminating some deficiencies in the system should be provided with the new information concept of the World Wide Web development.

Key words: virtual musealisation, museal, digital heritage.